

K úloze pozemních sil Armády České republiky

„Záměr koncepce výstavby Armády ČR do roku 2000 s výhledem do roku 2005“ je sice jen „záměrem“, ale postupně se opatření realizují. Dnem 1. 11. 1997 vznikla dvě nová velitelství pozemních sil, která nahradila velitelství armádních sborů a proběhla další reorganizace ministerstva obrany.

Redakce IMPULSu k této příležitosti vydala pěknou barevnou názornou pomůcku, kde je nejvíce prostoru věnováno nové organizační struktuře ministerstva obrany a podřízenosti orgánů velení operačního stupně. Ze schématu je zřejmé, že kromě čtyř náměstků a dvanácti orgánů převážně v čele s vrchními řediteli je součástí i Generální štáb AČR. Podle mého názoru není správné, aby součástí ministerstva obrany (MO) ČR byl Generální štáb AČR. MO ČR, jako koordinující orgán vlády ČR, řešící problematiku obrany státu, je pak v široké, nejen vojenské, veřejnosti chápáno jako nějaké „ministerstvo armády“. Z této neujasněnosti pak vycházejí názory, dokonce i z úst vysoce postavených ústavních činitelů, že „obrana státu je záležitostí pouze armády“, že „do NATO vstupuje armáda“ atd. Podle mého názoru je třeba tyto orgány oddělit.

Teorii nelze přehlížet

Ve svém článku „Způsoby použití Armády České republiky“ (VR 1/98) jsem se snažil ukázat, že z pěti základních aspektů (z nichž vychází „Záměr koncepce výstavby Armády ČR...“) je aspekt „*druhy ohrožení, vůči kterým musí být AČR schopna účinně zasáhnout*“ tím rozhodujícím aspektem. Jestliže má být AČR „schopna účinně zasáhnout“, je třeba nejen znát druhy ohrožení, ale především mít rozpracovanou teorii vojenského umění, tedy principy a zásady použití vojsk v různých krizových situacích - od povodní, přes rozsáhlé a závažné diverzní činnosti až po vojenské napadení cizí mocí.

Je pro mne zcela nepochopitelné, že jedno z mála pracovišť, které bylo schopno takovouto teorii vytvářet, bylo zrušeno. Ano, jde o Ústav obranných studií AČR (byl součástí ministerstva obrany - nebo „ministerstva armády?“). Dokonce byla zeštíhlena i redakce Vojenských rozhledů a z důvodů mně neznámých bude tento teoretický časopis vycházet jen 4x do roka, což je naprosto nedostačující. Groteskně vypadá tento stav v porovnání s nabobtnalou organizační strukturou MO ČR.

Vzhledem k tomu, že teorie vojenského umění rozpracována není, logicky z tohoto strohého konstatování vyplývá, že nové organizační struktury vojsk podle „Záměru koncepce ...“ neberou tento aspekt (tedy principy a zásady vojenského umění) vážně. Existující operační předpis Všeob-P-6 již není pro dnešní podmínky dost dobře použitelný. Již několikrát se nám v nedávné minulosti vymstilo podceňování teorie (stačí vzpomenout např. vznik brigád územní obrany, se kterými neuměli velitelé sborů dosti dobře plnit úkoly vzhledem k jejich výzbroji a vybavení). Vzhledem k tomu, že armáda nebude plnit úkoly v jakékoliv krizové situaci sama, ale bude fungovat celý „jednotný bezpečnostní systém“, kdy podle povahy ohrožení budou gestorem různá ministerstva vlády, by bylo

žádoucí, aby existovala instituce, která by zkoumala otázky použití sil a prostředků jednotného bezpečnostního systému jako celku.

Vojsko územní obrany není doceněno

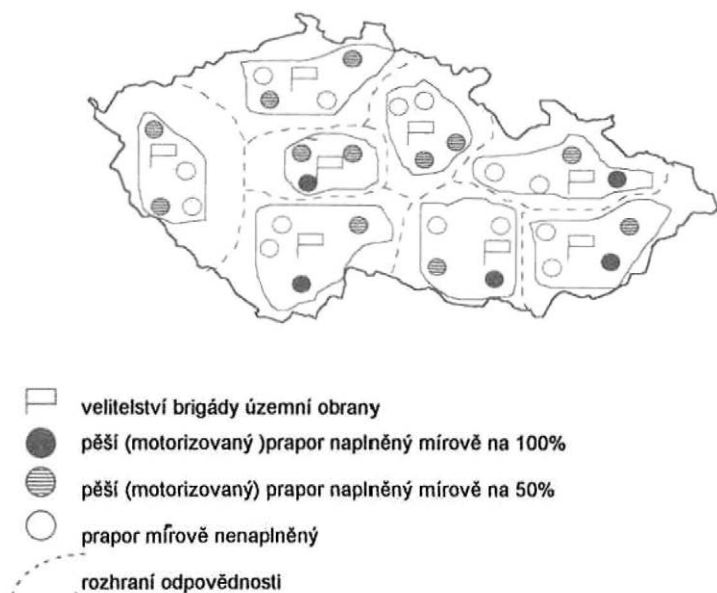
V záměru koncepce je jednoznačně pokládána hlavní pozornost na pozemní vojska. Na druhé straně je zcela očividné, že vojska územní obrany jsou chápána jako méně významná. Důkazem toho je mimo jiné skutečnost, že jsou mírově nenaplněna a jsou součástí tzv. hlavních obranných sil. Jejich použití se bohužel předpokládá až ve stavu ohrožení státu nebo ve válečném stavu. Podle mého názoru by měla být funkční i v míru a v nouzovém stavu, což by si žádalo jejich částečné mírové naplnění. Územní princip a odpovědnost z něho vyplývající pro orgány velení těmto vojskům je to rozhodující, proč vojsko vzniklo.

Tento druh vojska, rovnoměrně dislokován na teritoriu, mírově naplněn např. na 40 až 60 % (nejlépe po praporech či rotách) by byl k dispozici nejen při živelních pohromách, průmyslových haváriích, terorismu a migracích (v nouzovém stavu), ale i při rozsáhlé diverzní činnosti (která neprobíhá jen kolem státní hranice s předpokládaným agresorem) a překvapivě provedené agresí (což nemůžeme nikdy vyloučit). Pro použití tohoto druhu vojska hovoří především požadavek celoplošnosti zásahu v relativně krátké době a bez složitých přesunů a manévřů. Loňské povodně by se řešily určitě snadněji, kdyby tato vojska byla k dispozici. Dovedete si představit, že by policejní zásah proti narušitelům pořádku snesl časovou prodlevu kvůli nutnému přesunu sil z jiného okresu či z druhého konce republiky? Požadavek praxe vedl k tomu, že Policie ČR je založena na přísném teritoriálním principu své dislokace a působení. Samozřejmě je zde otázka, na čí úkor naplnit mírově tato vojska? Dle mého názoru na úkor pozemního vojska. (Mimochodem jsme „odborníky“ na volbu pojmů. Pojem „pozemní vojsko“ vedle „vojska územní obrany“ je mírně řečeno dezorientující. Proč jsme opustili zažitý pojem „polní vojsko“?)

Bojeschopnost naší armády bychom snížením počtu mechanizovaných brigád nesnížili. Z hlediska aktuální potřeby bych považoval za rozumné, aby byla stejná pozornost věnována jak vojsku územní obrany, tak i pozemnímu vojsku. Má úvaha však směřuje i k tomu, aby se podstatně zvýšil bojový potenciál vojsk územní obrany, především zvýšením počtů obranných prostředků (protitankových zbraní, protiletadlových prostředků, zatarasovacích prostředků aj.). **Podstatné posílení vojska územní obrany na úkor pozemních vojsk není v rozporu ani s naším předpokládaným členstvím v NATO.** Své závazky v duchu článku 5 washingtonské smlouvy jsme schopni plnit i tehdy, když budeme mít podstatně menší pozemní vojsko. Pro Alianci by konečnou bylo tím nejlepším vkladem do společné obrany důmyslně zorganizovaná obrana vlastního státu.

Silná „vrstva“ vojsk územní obrany, která by byla organizačně uspořádána do potřebného počtu brigád územní obrany s velitelstvími brigád (místo velitelství územní obrany) by měla být páteří pozemních sil a základem naší „národní“ armády. **Obr. č. 1** znázorňuje variantu možného rozmístění a mírové naplněnosti těchto vojsk. Znalost místních podmínek by také mohla sehrát důležitou úlohu v případě nasazení vojsk společně s ostatními prvky jednotného bezpečnostního systému a místním obyvatelstvem.

Rovnoměrná mírová naplněnost obou druhů pozemních sil by umožnila nejen jejich přípravu, ale i přípravu velitelského sboru (společně s vojsky) a hlavně přípravu záloh, která by mohla být z hlediska vyloučení přesunů záloh do výcvikových základů levnější.

Obr. 1: Dislokace a mírová naplněnost brigád územní obrany (varianta)

Základem úspěchu při nasazení vojsk je systém velení

Při dosavadním objasňování názoru na úlohu vojsk územní obrany a pozemních vojsk jsem se zcela záměrně vyhnul otázce velení těmto vojskům. I ve svých dřívějších článcích jsem se touto problematikou zabýval. Považuji za nutné se opět k problému vrátit. Existence dvou velitelství pozemních sil od 1. 11. 1997 je realitou. Velitelství vojska územní obrany v Táboře stojí v čele všem vojsk územní obrany na teritoriu ČR a Velitelství pozemního vojska v Olomouci zase všem pozemním vojskům v AČR, včetně brigády rychlého nasazení. Toto asymetrické uspořádání se mi jeví v podmínkách hlubokého míru jako možné, ale z hlediska předpokládaného nasazení AČR např. v uzávěře státní hranice (USH) nebo v obranné operaci AČR jako nevhodné. Podle mne zde není dodržena jedna z rozhodujících zásad a tou je, že **systém velení v míru musí být budován tak, aby fungoval za války**, tedy z hlediska AČR i v obranné operaci. Velení silám a prostředkům logistické podpory z jediného místa velení (a to ne z H MV, ale z velitelství logistiky) se mi zdá zvláštní. Lze zapochybovat i o funkčnosti velitelství vzdušných sil, které všem vzdušným silám AČR, včetně bojových vrtulníků, velí z jednoho místa velení (a to opět ne z H MV).

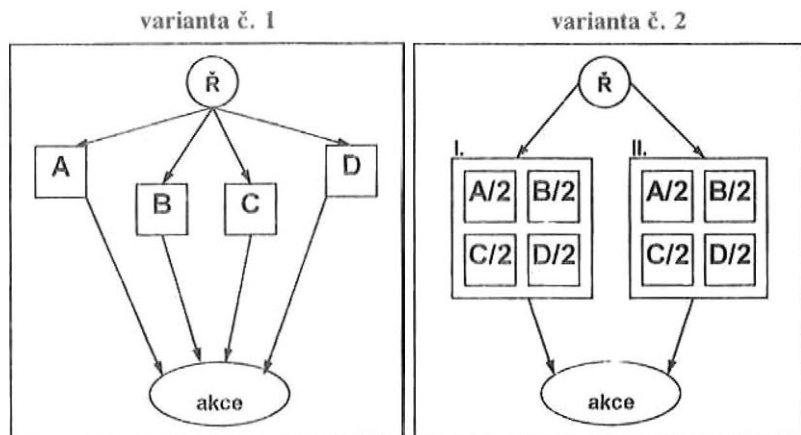
Podle mého názoru je tato mírová struktura systému velení nevýhodná pro velení vojskům za stavu ohrožení státu či ve válečném stavu. Uznáme-li, že účinnost vojsk v akci, tedy např. v obranné operaci, je závislá především na velení, pak jednoznačně otázku velení vojskům podceňujeme. Jestliže totiž druhy vojsk izolujeme od sebe již v míru, těžko dosáhneme efektu při jejich předpokládané „úzké součinnosti“ v operaci. Nechtěl bych

být v kůži velitele operačního uskupení, který sice odpovídá za dosažení cíle své operace, ale má k tomu jen omezené možnosti, které jsou limitovány vyčleněným úsilím letectva (kterému nevelí), vyčleněným úsilím vojska PVO (kterému nevelí), vyčleněnými silami a prostředky logistické podpory (kterým nevelí) a koneckonců i nutnou mírou úzké součinnosti s „místními“ vojsky územní obrany, kterým sice velí (těm, které spadají do prostoru obrany), ale způsob velení není jasný ani jedné straně. Již jsem ve svém dřívějším článku (viz VR 2/97, str. 80) poukazoval na skutečnost, že se v podstatě místa velení zbytečně „transformují“ (příchodem mnohých operačních skupin z ostatních operačních velitelství).

Systém velení vychází z organizačních struktur. A právě při tvorbě těchto organizačních struktur se, podle mého názoru, nepřihlíželo ke skutečnosti, jak bude AČR fungovat v akci, v operaci z hlediska velení. I při povodních v roce 1997 jsme mohli vysledovat, že příčina počáteční těžkopádnosti a nižší akceschopnosti nasazených vojsk byla ve velení, které vycházelo z mírově nedomyšlených struktur.

Jsem přesvědčen o tom, že centrálně použitá vojska v určitém prostoru (a nejen vojska, ale i ostatní prvky jednotného bezpečnostního systému) musí být řízena z jednoho centra - a to již v míru. Pro názornost uvádím na obr. č. 2 varianty zasazených různých prvků (A, B, C, D) ve společné akci, při které se vyžaduje vzájemná úzká součinnost mezi těmito prvky. „Ř“ představuje vrcholný řídicí subjekt tohoto systému.

Ve které variantě lze předpokládat lepší výsledný efekt? Ve variantě č. 1 jsou všechny otázky potřebné úzké součinnosti prvků v kterémkoliv prostoru akce závislé na „Ř“. Nikdo jiný nemůže akci „uřídit“. Představte si, že „A“ je velitel operačního uskupení se svým pozemním vojskem. Určitě by byl v nezáviděníhodné roli.

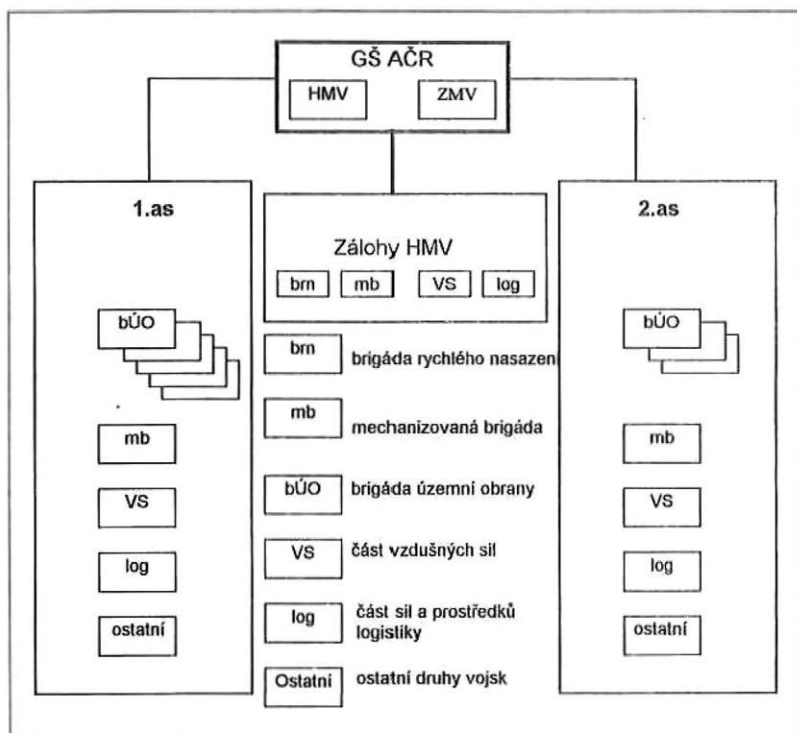

Obr. 2: Akceschopnost zasazených prvků (varianta)

Dnes velmi frekventované pojmy „operační uskupení“, „velitel operačního uskupení“ apod. jsou jen momentálně módními termíny. Dříve také existovala různá uskupení operačního, operačně-taktického i taktického významu. Říkalo se jim např. posílený prapor, brigáda či posílený a podporovaný armádní sbor. Tedy nic nového, jen nové pojmy k označení stejné skutečnosti.

Ve variantě č. 2 se předpokládá, že organizační struktura nasazených prvků odpovídá potřebám při jejich zasazení. Otázky součinnosti prvků v akci je úměrně rozložena mezi „Ř“ a řídicí subjekty účelových uskupení I. a II. (již předem připravených). Troufám si tvrdit, že výsledný efekt zasazených prvků při variantě č. 2 bude nesrovnatelně vyšší. Pod variantou č. 2 si lze představit dřívější sborovou strukturu AČR.

Opuštění sborové struktury vojsk je, zdá se, krokem zpět. Existuje vůbec analogie u vyspělých armád států NATO a armád našich dalších sousedů? Těžko hledám argumenty, jež by dokazovaly logiku soudobého řešení. Kdo je zná? Vybízím příznivce současného řešení k odborné diskusi u „kulatého stolu“ a to co nejdříve.

Obr. 3: Makrostruktura AČR (varianta)

Na závěr mého zamyšlení se nad místem a úlohou dvou hlavních druhů pozemních sil AČR uvádím na obr. č. 3 svou představu makrostruktury AČR budoucnosti. Měla by být založena na akceschopných vojscích územní obrany, učených do brigád, které by byly základem dvou armádních sborů. Každý z těchto sborů by byl v podstatě soběstačný nejen k okamžité asistenci při „nevojenských ohroženích“, ale i k vedení operací a podle potřeby by byl posilován silami a prostředky ze záloh hlavního velení. K „vytvoření“ vrstvy vojsk územní obrany by měly postačovat podstatně menší pozemní síly (mám na mysli mechanizované brigády, jejichž počet by se mohl snížit). Jedinými operačními stupni velení by byla velitelství armádních sborů. I budování štábního informačního systému by potom mohlo být jednodušší a předpokládám i levnější.